

Pranje novca kroz domaće i međunarodne propise s osvrtom na Zakon o digitalnoj imovini i Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma

Uvod

Pranje novca uopšteno označava uvođenje ili uključivanje nezakonito stečenog novca ili imovine u celini u regularne novčane tokove. Nezakonito stečen novac je rezultat ilegalnih aktivnosti npr. trgovina drogama, oružija ili utaje poreza ili treba služiti finansiranju nezakonitih aktivnosti.

Pranje novca je u većini država krivično delo. Borba protiv pranja novca je važan deo u borbi protiv organizovanog kriminala. Termin pranje novca se odnosi na promenu oblika nezakonito stečenog novca na način da izgleda legalan. Osim toga, to je prikrivanje nezakonitog izvora prihoda ili njegovo korišćenje. Pranje novca je po svojoj prirodi postupak prikrivanja nezakonitog izvora prihoda kažnjivih dela kao bi se činili zakonitim.

Šira definicija pranja novca ukazuje na kompleksnost samog procesa, a očituje se u stavu da je pranje novca proces koji obuhvaća određena postupanja s imovinom koja proizlazi iz krivičnog dela, a ne mora nužno uključivati novac. Najčešće se povezuje s ekonomski motivisanim krivičnim delima. Pranje novca kao oblik privednog kriminala prisutan je kako u nacionalnim tako i međunarodnim razmerama. Iz tog razloga su sve države zainteresovane za njegovo suzbijanje, jer narušava vitalne vrednosti društva.

Ogroman napredak u razvoju informacionih tehnologija, internet, e-poslovanje, relativno jeftini informatički resursi-mogućnost nabavke personalnog računara od strane pojedinca, zakup i usluge internet provajdinga, kao i ostvarivanje dugogodišnjeg sna "kupovina iz fotelje" preko mreže, uz posredovanje platne kartice za plaćanje elektronskim novcem, stvorili su i preduslove da se u glavama pojedinaca stvori ideja za zloupotrebu istih.

Prethodno definisano okruženje kao jednu od bitnih determinanti ima i ekspanziju zloupotrebe informacionih tehnologija. Zbog toga, pranje novca prerasta od usko nacionalnog i eventualno regionalnog u primarni problem regionalne i globalne bezbednosti koji će biti u fokusu svetske politike tokom prvih dekada 21. veka. Uloga nacionalnih vlada u suzbijanju pranja novca je nezamenljiva. Zaoštavanje borbe protiv terorizma, sve bezočniji teroristički akti, nove metode rada, uključivanje sve većeg broja informatičkih stručnjaka u rad terorističkih organizacija i grupa zahtevaju nove odgovore i kreiranje nacionalnih i koordiniranih međunarodnih strategija borbe u suzbijanju pranja novca. Snažan nacionalni finansijski, bankarski i regulatorni sistem i državne institucije su zaloga efikasne borbe u suprotstavljanja pranju novca.

Iz ugla javnog interesa, može se identifikovati nekoliko ključnih domena rizika: upotreba virtuelnih valutnih šema za obavljanje transakcija čija je namena finansiranje kriminalnih aktivnosti, odnosno rizik upotrebe kriptovaluta u svrhe pranja novca i finansiranja terorizma; ugrožavanje monetarne i finansijske stabilnosti; zaobilazanje propisa o finansijskim uslugama i finansijskim tržištima, kao i

propisa iz oblasti oporezivanja; rizici koji se odnose na potrošače kao korisnike kriptovaluta, uključujući i male ulagače.

Zbog njihove neregulisanosti, kao i inherentnih karakteristika, kriptovalute pružaju niz mogućnosti za zloupotrebu. Najznačajniji razlozi su anonimnost u korišćenju kriptovaluta -ukoliko nije ograničena obaveznom registracijom učesnika u transakcijama i sama priroda sistema koji je decentralizovan. Zbog toga najčešće služe kao instrumenti prekograničnog pranja novca i legalizacije imovine stečene izvršenjem krivičnih dela.

To se naročito odvija kroz skriveni deo interneta (deep web), odnosno najmračniji deo mreže (dark web), posredstvom kojeg se trguje drogom, oružjem, razmenjuju zabranjeni pornografski sadržaji i dr. Iz tog razloga na globalnom nivou preduzet je niz koraka kojima se nacionalnim organima za nadzor nad pranjem novca i finansiranje terorizma nalaže da preduzmu niz obaveza koje se postavljaju u vezi sa uslugama povezanim sa virtuelnim valutama.¹ Jedan od najznačajnijih rizika virtuelnih valutnih šema, koji je vezan za njegovu decentralizovanu prirodu i virtuelni element, jeste osetljivost na hakerske napade i razne malverzacije.

Zbog potencijalnog ugrožavanja monetarne i finansijske stabilnosti, centralne banke prate razvoj i primenu novih tehnologija. Iako obim trgovanja virtuelnim valutama u poređenju sa konvencionalnim sredstvima plaćanja nije značajan, veća upotreba virtuelnih valuta mogla bi da utiče na stabilnost cena, što bi posledično uticalo na sprovođenje monetarne politike centralnih banaka, poverenje u nacionalnu valutu, kao i finansijsku stabilnost. Jedan od razloga za registraciju, odnosno izdavanje dozvole za rad posrednika koji učestvuju u pružanju usluga povezanih sa virtuelnim valutama je kontrola učešća regulisanih finansijskih institucija u transakcijama virtuelnom imovinom.

Slobodno obavljanje regulisanih prekograničnih transakcija virtuelnim valutama može predstavljati i zaobilazanje propisa o deviznom režimu i propisa koji se odnosi na ograničenja ulaganja kapitala u pojedine sektore i delatnosti.

Drugi razlog je regulisanje finansijskih usluga, što se pre svega ogleda u mogućnosti da se virtuelna imovina investicionog karaktera, koja nije regulisana, koristi kao alternativa regulisanim finansijskim instrumentima. Jedan od najočiglednijih primera je finansiranje kompanija putem inicijalne javne ponude virtuelnih valuta, odnosno tokena, kojim se zaobilaze propisi o tržištu kapitala. To otvara i pitanje primene propisa o zaštiti tržišta i ulagača. Zbog toga regulatorni organi u mnogim zemljama šire opseg primene propisa iz oblasti finansijskih instrumenata i tržišta i na investicione tokene. Zbog neregulisanosti, vlasnici kriptovaluta su često van domašaja kako nacionalne monetarne, tako i fiskalne politike zemlje.

Zbog toga se poreski tretman kriptovaluta sve više harmonizuje i upodobljava režimu poreza na imovinu, uz obaveze utvrđivanja kapitalnih dobitaka ili gubitaka od transakcija kriptovalutama, umesto povoljnijeg režima koji se primenjuje na trgovinu valutama.

Otkrivanje i sprečavanje krivičnog dela pranja novca predstavlja izazov za sve sisteme, jer se radi o najperfidnijem obliku privrednog kriminaliteta. Bez obzira na to što su sve zemlje zainteresovane,

¹ Financial Action Task Force, 2019, Guidance for a risk-based approach “Virtual assets and virtual asset service providers”, (<https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/guidance-rba-virtual-assets.html>).

sprečavanje, otkrivanje i suzbijanje ove negativne pojave je veoma složen i težak zadatak. U tom smislu, gotovo je nemoguće naći zemlju koja je u potpunosti suzbila ovo krivično delo.

Pranje novca predstavlja kompleksan sistem, koji se sve više razvija, primenjuju se nove tehnike u skladu sa razvojem nauke i tehnologije, a perači novca se sve više usavršavaju.

Zemlje koje su pogođene ovim fenomenom imaju posebne organizacije ili jedinice u vidu tzv. radnih grupa za borbu protiv pranja novca. Jedna od najpoznatijih je svakako Finansijsko-akciona radna grupa za sprečavanje pranja novca (FATF)².

Savremena borba protiv zloupotrebe informacionih tehnologija se odvija na više frontova: nacionalnom, regionalnom i međunarodnom.

Domaći propisi u sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma s osvrtom na digitalnu imovinu

Krivičnim zakonikom³ su kao posebna krivična dela propisana krivična dela pranje novca iz člana 245 KZ-a i krivično delo finansiranje terorizma iz člana 393 KZ-a. Pranje novca iz člana 245 st 1 KZ-a navodi „ Ko izvrši konverziju ili prenos imovine, sa znanjem da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti, u nameri da se prikrije ili lažno prikaže nezakonito poreklo imovine, ili prikrije ili lažno prikaže činjenice o imovini sa znanjem da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti, ili stekne, drži ili koristi imovinu sa znanjem, u trenutku prijema, da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom.“ -znači navodi konverziju ili prenos imovine, sa znanjem da ta imovina potiče od kriminalne delatnosti

Član 393 KZ krivično delo finansiranje terorizma u stavu 2 navodi „Sredstvima iz stava 1. ovog člana smatraju se sva sredstva, materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, bez obzira na način sticanja i formu dokumenta ili isprave, uključujući elektronsku ili digitalnu, kojima se dokazuje svojina ili interes u odnosu na ta sredstva, uključujući bankarske kredite, putne čekove, novčane naloge, hartije od vrednosti, akreditive i druga sredstva.“, dakle uključena je i digitalna imovina

Prema Zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma⁴ pranjem novca smatra se:

- 1) konverzija ili prenos imovine stečene izvršenjem krivičnog dela;
- 2) prikrivanje ili netačno prikazivanje prave prirode, porekla, mesta nalaženja, kretanja, raspolaganja, vlasništva ili prava u vezi sa imovinom koja je stečena izvršenjem krivičnog dela;
- 3) sticanje, držanje ili korišćenje imovine stečene izvršenjem krivičnog dela.

Pranjem novca, u smislu ovog zakona, smatraju se i aktivnosti iz stava 1. ovog člana izvršene izvan teritorije Republike Srbije.

² FATF je skraćenica od The Financial Action Task Force on Money Laundering (nevladino međunarodno telo osnovano od strane Grupe G-7 1989. godine, sa ciljem ustanovljavanja standarda u borbi protiv „pranja novca“).

³ KRIVIČNI ZAKONIK ("Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019)

⁴ („Sl. glasnik RS“, br. 113/2017, 91/2019 i 153/2020)

Finansiranjem terorizma, u smislu ovog zakona, smatra se obezbeđivanje ili prikupljanje imovine ili pokušaj njenog obezbeđivanja ili prikupljanja, u nameri da se koristi ili sa znanjem da može biti korišćena, u celosti ili delimično:

- 1) za izvršenje terorističkog akta;
- 2) od strane terorista;
- 3) od strane terorističkih organizacija

Pod finansiranjem terorizma smatra se i podstrekavanje i pomaganje u obezbeđivanju i prikupljanju imovine, bez obzira da li je teroristički akt izvršen i da li je imovina korišćena za izvršenje terorističkog akta.

Terorističkim aktom, u smislu ovog zakona, smatra se delo utvrđeno sporazumima navedenim u aneksu uz Međunarodnu konvenciju o suzbijanju finansiranja terorizma, kao i bilo koje drugo delo čiji je cilj da izazove smrt ili težu telesnu povredu civila ili bilo kog drugog lica koje ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima u slučaju oružanog sukoba, kada je svrha takvog dela, po njegovoj prirodi ili spletu okolnosti povezanih sa tim delom, da zastraši stanovništvo, ili da primora neku vladu ili neku međunarodnu organizaciju da učini ili da se uzdrži od činjenja nekog dela.

Teroristom, u smislu ovog zakona, smatra se lice koje samo ili sa drugim licima sa umišljajem:

- 1) pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno;
- 2) podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta;
- 3) raspolaže saznanjem o nameri grupe terorista da izvrši teroristički akt, doprinese izvršenju ili pomogne grupi nastavljanje vršenja terorističkog akta sa zajedničkom svrhom.

Terorističkom organizacijom, u smislu ovog zakona, smatra se grupa terorista koja:

- 1) pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno;
- 2) podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta;
- 3) raspolaže saznanjem o nameri grupe terorista da izvrši teroristički akt, doprinese izvršenju ili pomogne grupi nastavljanje vršenja terorističkog akta sa zajedničkom svrhom.

Donešena je u maju 2021. godine Odluka o izmenama i dopunama Odluke o Smernicama za primenu odredaba Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma za obveznike nad kojima Narodna banka Srbije vrši nadzor⁵ koja se odnosi na virtuelne valute.

Kreiranje nacionalne strategije borbe protiv pranja novca podrazumeva izgradnju i očuvanje ljudskih prava i sloboda, institucija demokratskog društva. Do sada su donešene tri Strategije . Treća – važeća – Strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, koju je Vlada usvojila 13. februara 2020. godine za period 2020-2024,⁶ po obuhvatu je takođe nacionalna. Nadovezuje se na prethodne

⁵ „Sl. glasniku RS“, br. 49/2021 od 14. maja 2021. god

⁶ Strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma za period 2020–2024. godine („Službeni glasnik Republike Srbije“), ODLUKA O SMERNICAMA ZA PRIMENU ODREDBA ZAKONA O SPREČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA ZA OBVEZNIKE NAD KOJIMA NARODNA BANKA SRBIJE VRŠI NADZOR)

dve strategije i ima za cilj da razradi sistem za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Republici Srbiji radi uspešnog suočavanja sa rizicima utvrđenim u nacionalnoj proceni rizika iz 2018. godine i radi usvajanja mera koje će biti u skladu sa standardima FATF i koje će uspešno doprinosti postavljenim strateškim ciljevima u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

Suština je: društvena zajednica jedino može biti na strikno zakonskim osnovama bolje zaštićena i bezbednija od pojava pranja novca i zloupotrebe informacionih tehnologija u te svrhe.

31.5.2022., a doneta je i ODLUKA O SMERNICAMA ZA PRIMENU ODREDAVA ZAKONA O SPREČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA ZA OBVEZNIKE NAD KOJIMA NARODNA BANKA SRBIJE VRŠI NADZOR⁷ Na 16. sednici X saziva Komisija za hartije od vrednosti Republike Srbije usvojila Smernice za procenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma i primenu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma za obveznike u nadležnosti Komisije.

Smernice Komisije se odnose na šest kategorija obveznika u nadležnosti Komisije:

- društva za upravljanje investicionim fondovima,
- brokersko-dilerska društva,
- ovlašćene banke,
- kastodi banke odnosno depozitare,
- društava za reviziju i samostalne revizore, kao i na
- pružaoce usluga povezanih sa digitalnim tokenima

S obzirom na to da su izvršene nove izmene i dopune sistema borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, Smernice su usklađene sa tim novinama. Usklađivanje je bilo neophodno i s obzirom na novi Zakon o digitalnoj imovini. Takođe, novim Smernicama je izvršeno potpuno usklađivanje sa Preporukom 15⁸ Radne grupe za finansijsku akciju (engl. FATF – Financial Action Task Force), uz uzimanje u obzir odredbi Pete direktive EU o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

Uz to, Smernice nude i konkretne primere i pomažu obveznicima da bolje razumeju rizike. Objlašnjavaju kako sprovesti opštu procenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u odnosu na poslovanje, kao i pojedinačnu procenu rizika koji nosi klijent sa kojim obveznici uspostavljaju poslovni odnos.

Smernice se primenjuju od 31.5.2022.

Pranje novca i finansiranje terorizma su krivična dela sa ekonomskim posledicama. Kao globalni problemi, njihove negativne posledice mogu biti višestruke: narušavanje stabilnosti,

⁷ ("Sl. glasnik RS", br. 13/2018, 103/2018, 57/2019, 137/2020 i 49/2021)asnik RS“, br. 14/2020)

⁸ Evropska unija usvojila je 30. maja 2018. godine Petu direktivu za sprečavanje upotrebe finansijskih institucija u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma, uz obavezu zemalja članica da je do 10. januara 2020. uključe u domaće zakonodavstvo. Direktiva uzima u obzir revidirane preporuke FATF-a iz 2012. godine. Glavne izmene odnose se na dalje unapređenje primene pristupa na bazi procene rizika jačanjem nadzora. Pored toga, ova direktiva uvodi nove kategorije obveznika, pravila za utvrđivanje stvarnog vlasnika i veću transparentnost registara stvarnih vlasnika, prepoznaje elektronski dokument kao pouzdan i verodostojan izvor podataka i dr. Evropska unija primenjuje i Uredbu 2015/847 o podacima koji prate prenos novčanih sredstava, koja je takođe zasnovana na standardima utvrđenim preporukama FATF-a.

transparentnosti i efikasnosti finansijskog sistema, ekonomski poremećaji, ugrožavanje sprovođenja reformi, smanjenje investicija iz inostranstva i gubitak međunarodnog ugleda države.

Pranje novca predstavlja proces prikrivanja nezakonitog porekla novca ili imovine koji su stečeni izvršenjem kriminalnih aktivnosti. Kada je imovinska korist stečena izvršenjem krivičnog dela, izvršilac će pokušati da novac ili drugu imovinu koristi tako da ne privlači pažnju nadležnih organa, pa zato vrši niz transakcija koje služe da novac ili drugu imovinu prikažu kao zakonito stečene. Pranje novca ima tri osnovne faze:

Prvu fazu čini „ulaganje”, tj. prekidanje direktne veze između novca i nezakonite aktivnosti kojom je on stečen. U njoj se nezakonito stečeni novac uvodi u finansijski sistem;

Drugu fazu čini „prikrivanje”, kada se novac, nakon što je ušao u legalni finansijski sistem, prebacuje s računa na koji je položen na druge račune. Glavni cilj tih transakcija jeste prikrivanje veze između novca i kriminalne aktivnosti od koje potiče;

Treća faza je faza „integracije”, u kojoj se „prljav” novac javlja kao novac koji potiče od dozvoljene delatnosti.

U smislu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma⁹ pranjem novca smatra se:

- 1) konverzija ili prenos imovine stečene izvršenjem krivičnog dela;
- 2) prikrivanje ili netačno prikazivanje prave prirode, porekla, mesta nalaženja, kretanja, raspolaganja, vlasništva ili prava u vezi sa imovinom koja je stečena izvršenjem krivičnog dela;
- 3) sticanje, držanje ili korišćenje imovine stečene izvršenjem krivičnog dela.

Pranjem novca, u smislu ovog zakona, smatraju se i aktivnosti iz stava 1. ovog člana izvršene izvan teritorije Republike Srbije..

Finansiranje terorizma obezbeđuje sredstva za terorističke aktivnosti. To može uključivati sredstva prikupljena iz zakonitih izvora, kao što su lične donacije i profit od obavljanja delatnosti i humanitarnih organizacija, kao i iz kriminalnih izvora, kao što su trgovina narkoticima, krijumčarenje oružja i drugih dobara, prevara, otmica i iznuda. Finansiranjem terorizma, u smislu Zakona, smatra se obezbeđivanje ili prikupljanje imovine ili pokušaj njenog obezbeđivanja ili prikupljanja, u nameri da se koristi ili sa znanjem da može biti korišćena, u celosti ili delimično:

za izvršenje terorističkog akta;

od strane terorista;

od strane terorističkih organizacija.

Pod finansiranjem terorizma smatra se i podstrekavanje i pomaganje u obezbeđivanju i prikupljanju imovine, bez obzira na to da li je teroristički akt izvršen i da li je imovina korišćena za izvršenje terorističkog akta.

⁹ („Sl. glasnik RS“, br. 113/2017, 91/2019 i 153/2020)

Borba protiv pranja novca i finansiranja terorizma u svetu i u Republici Srbiji s osvrtom na digitalnu imovinu

Najnovije izmene Zakon o izmenama i dopunama Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma ogledaju se u sledećem:

menja se pojam imovine u smislu Zakona tako da obuhvati i digitalnu imovinu;

pojam transakcije se proširuje tako da obuhvata i transakciju sa digitalnom imovinom u smislu zakona kojim se reguliše digitalna imovina;

pod pojam obveznika u smislu Zakona podvode se pružaoci usluga povezanih s digitalnom imovinom;

unos se novi pododeljak 61 koji sadrži posebne odredbe u vezi sa transakcijom sa digitalnom imovinom;

Dodaje se član 16a kojim je predviđen izuzetak od obaveza uspostavljanja poslovnog odnosa sa korisnikom digitalne imovine i vršenja radnji i mera poznavanja i praćenja korisnika u vezi s tim poslovnim odnosom, ako je u skladu sa analizom rizika procenjeno da postoji nizak rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma i ako su ispunjena sledeća 3 uslova:

1. vrednost pojedinačne transakcije s digitalnom imovinom je manja od 15.000 dinara, bez obzira na to da li se radi o jednoj ili više međusobno povezanih transakcija, pri čemu vrednost tih transakcija određene stranke na mesečnom nivou ne prelazi 40.000 dinara, a na godišnjem nivou 120.000 dinara;

2.a) pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom je obezbedio testirano i potvrđeno tehničko rešenje koje omogućava dostavljanje kopije, odnosno očitnog izvoda ličnog dokumenta stranke, fotografije lica stranke i kopije dokumenta iz kojeg se može utvrditi adresa prebivališta, odnosno boravišta stranke, ako lični dokument stranke ne sadrži podatak o toj adresi (npr. kopija druge službene isprave ili računa za telefon ili komunalne usluge koji sadrži taj podatak);

b) pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom u dovoljnoj meri prati transakcije s digitalnom imovinom tako da može da otkrije neuobičajene ili sumnjive transakcije

c) pružalac usluga povezanih sa digitalnom imovinom dužan je da u okviru radnji i mera poznavanja i praćenja stranke pribavi i adresu digitalne imovine koju stranka koristi, odnosno koristila je za izvršenje transakcije s digitalnom imovinom, a ako stranka koristi nekoliko adresa – sve adrese digitalne imovine;

3. zabranjuje se pružanje usluga povezanih sa digitalnom imovinom koja omogućava neposredno ili posredno prikrivanje identiteta stranke, vršenje transakcija sa takvom digitalnom imovinom, kao i njeno izdavanje;

Organi nadležni za vršenje nadzora

Organi nadležni za vršenje nadzora i njihova ovlašćenja

Narodna banka Srbije izriče mere i kazne pružaocu usluga povezanih sa digitalnom imovinom koji pruža usluge povezane sa virtuelnim valutama u skladu sa zakonom kojim se uređuje digitalna imovina.

Komisija za hartije od vrednosti izriče mere i kazne pružaocu usluga povezanih sa digitalnim tokenima u skladu sa zakonom kojim se uređuje digitalna imovina.

„Pravna lica i preduzetnici sa sedištem u Republici Srbiji ili koji posluju u Republici Srbiji (npr. preko ogranka) koji su stekli virtuelnu valutu, bez obzira na način sticanja, a pri tom sticanju nisu koristili usluge povezane s virtuelnim valutama kod pružaoca usluga koji ima dozvolu Narodne banke Srbije za pružanje tih usluga, podatke u Evidenciju imalaca virtuelnih valuta dostavljaju preko Centra za razmenu podataka, koji je dostupan na sledećem linku: <https://dataexchange.nbs.rs/WebSite>

.¹⁰ Narodna banka Republike Srbije donela je Odluku o sprečavanju zloupotreba na tržištu virtuelnih valuta¹¹

Razlozi za donošenje Zakona leže u potrebi za usklađivanjem sa Zakonom o digitalnoj imovini¹².

Istovremeno se vrši i potpuno usklađivanje s međunarodnim standardima u ovoj oblasti koji su definisani FATF (Financial Action Task Force) preporukama (Preporuka 15), koji zahtevaju licenciranje ili registraciju lica koja pružaju usluge povezane s virtuelnom imovinom (eng. virtual assets service providers), a vodilo se računa i o odredbama Pete direktive o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma., te su u čl 3 Zakona o izmenama dodati članovi 15a , 15 b , 15 v koji sadrže posebne odredbe u vezi sa transakcijom s digitalnom imovinom .

U čl 15 a propisane su konkretne obaveze pružaoca usluga povezanih s digitalnom imovinom. U čl 15 b propisane su obaveze pružaoca usluga povezanih s digitalnom imovinom korisnika transakcije I čl 15 v da pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom korisnika transakcije dužan da koristeći pristup zasnovan na proceni rizika sačini procedure o postupanju u slučaju da mu ne budu dostavljeni tačni i potpuni i zakonom propisani podatci.

Pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom ne može da izvrši transakciju s digitalnom imovinom u slučaju da mu ne budu dostavljeni tačni I potpuni propisani podaci.

Članom 5 Zakona o izmenama dodat je član 16 a kojim je predviđen

“Pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom nije dužan da uspostavi poslovni odnos sa strankom i/ili vrši radnje i mere poznavanja i praćenja stranke u vezi s tim poslovnim odnosom, ako je u skladu sa analizom rizika procenjeno da postoji nizak rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma i ako su ispunjeni svi sledeći uslovi:

- 1) vrednost pojedinačne transakcije s digitalnom imovinom je manja od 15.000 dinara, bez obzira na to da li se radi o jednoj ili više međusobno povezanih transakcija, pri čemu vrednost tih transakcija određene stranke na mesečnom nivou ne prelazi 40.000 dinara a na godišnjem nivou 120.000 dinara;
- 2) pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom je obezbedio testirano i potvrđeno tehničko rešenje koje omogućava dostavljanje kopije, odnosno očitano izvoda ličnog dokumenta stranke, fotografije lica stranke i kopije dokumenta iz kojeg se može utvrditi adresa prebivališta, odnosno boravišta stranke, ako lični dokument stranke ne sadrži podatak o toj adresi (npr. kopija druge službene isprave ili računa za telefon ili komunalne usluge koji sadrži taj podatak);

¹⁰ <https://nbs.rs/sr/ciljevi-i-funkcije/nadzor-nad-finansijskim-institucijama/digital-imo/>

¹¹ „Službeni glasnik RS“, br. 64/2021

¹² ("Sl. glasnik RS", br. 153/2020)

3) pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom u dovoljnoj meri prati transakcije s digitalnom imovinom tako da može da otkrije neuobičajene ili sumnjive transakcije.

Kopijom, odnosno očitanim izvodom iz stava 1. tačka 2) ovog člana smatra se i digitalizovani (npr. skenirani ili fotografisani) dokument iz stava 1. tačka 2) ovog člana.

Pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom koji namerava da primenjuje izuzetak iz stava 1. ovog člana, dužan je da o tome obavesti nadzorni organ najkasnije 30 dana pre dana početka primene tog izuzetka i da nadzornom organu uz to obaveštenje dostavi dokaz da raspolaže tehničkim rešenjem iz stava 1. tačka 2) ovog člana. Rok iz ovog stava računa se od dana dostavljanja uredne dokumentacije iz stava 1. tačka 2) ovog člana.

Odredbe stava 1. ovog člana ne primenjuju se ako u vezi sa strankom ili transakcijom s digitalnom imovinom postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, kao i ako postoji sumnja u istinitost ili verodostojnost podataka pribavljenih u skladu sa stavom 1. tačka 2) ovog člana.

Pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom iz stava 1. ovog člana dužan je da primenjuje odredbe čl. 15a, 15b i 15v ovog zakona, osim što se identitet lica iz čl. 15a, 15b i 15v ovog zakona proverava u skladu sa odredbama ovog člana. Odredbe ovog člana ne primenjuju se na stranku koja je pravno lice ili preduzetnik.”.

Članom 6 Zakona o izmenama omogućen je Nadzor postupkom video-identifikacije.

Članom 9 Zakona o izmenama dodat je čl 28 a prema kojem je predviđeno da je pružalac usluga povezanih s digitalnom imovinom dužan je da u okviru radnji i mera poznavanja i praćenja stranke pribavi i adresu digitalne imovine koju stranka koristi, odnosno koristila je za izvršenje transakcije s digitalnom imovinom, a ako stranka koristi nekoliko adresa – sve adrese digitalne imovine

Članom 12 Zakona o izmenama predviđeno je da evidencija podataka o strankama, poslovnim odnosima i transakcijama koju vodi obveznik sadrži i adresu digitalne imovine.

Rok za čuvanje podataka

Pružalac je dužan da podatke i dokumentaciju u vezi sa strankom, uspostavljenim poslovnim odnosom sa strankom, izvršenom analizom rizika i izvršenom transakcijom, pribavljene u skladu sa ZSPNFT, čuva najmanje 10 godina od dana okončanja poslovnog odnosa, odnosno izvršene transakcije.

Pružalac je dužan da u roku od 10 godina čuva i video-zvučni zapis utvrđivanja i provere identiteta koji je nastao u postupku video-identifikacije (ukoliko pružalac bude koristio video-identifikaciju kao metod utvrđivanja i provere identiteta stranke).

Pružalac je dužan da podatke i dokumentaciju o ovlašćenom licu, zameniku ovlašćenog lica, stručnom osposobljavanju zaposlenih i izvršenim unutrašnjim kontrolama čuva najmanje 5 godina od dana prestanka dužnosti ovlašćenog lica, izvršenog stručnog osposobljavanja ili izvršene unutrašnje kontrole.

Pružalac je dužan da Upravi dostavi podatke iz evidencije iz prethodnog poglavlja o svakoj gotovinskoj transakciji u iznosu od 15.000 evra ili više u dinarskoj protivvrednosti, i to odmah kada je izvršena, a najkasnije u roku od tri dana od dana izvršenja transakcije.

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma u član 104 navodi tko je u obavezi da sprovedi Nadzor

“Nadzor nad primenom ovog zakona od strane obveznika, advokata i javnih beležnika dužni su da vrše:

- 1) Uprava;
- 2) Narodna banka Srbije;
- 3) Komisija za hartije od vrednosti;
- 4) državni organ nadležan za inspekcijski nadzor u oblasti deviznih i menjačkih poslova i igara na sreću;
- 5) ministarstvo nadležno za inspekcijski nadzor u oblasti trgovine;
- 6) Advokatska komora Srbije;
- 7) ministarstvo nadležno za poslove poštanskog saobraćaja;
- 8) Javnobeležnička komora.

Ako organ iz stava 1. ovog člana u vršenju nadzora, utvrdi postojanje nepravilnosti ili nezakonitosti u primeni ovog zakona, dužan je da preduzme jednu od sledećih mera:

- 1) zahteva otklanjanje nepravilnosti i nedostataka u roku koji sam odredi;
- 2) podnese zahtev nadležnom organu za pokretanje odgovarajućeg postupka;
- 3) preduzme druge mere i radnje za koje je zakonom ovlašćen. Vršiti se izmena i dopuna kaznenih odredbi:”

Organ nadležan za vršenje nadzora iz člana 104. ovog zakona može bliže urediti i druge načine i uslove provere identiteta zastupnika pravnog lica korišćenjem sredstava elektronske komunikacije i bez obaveznog fizičkog prisustva tog lica kod obveznika nad kojima vrši nadzor u skladu sa ovim zakonom (postupak video-identifikacije).”

U smislu Zakona o digitalnoj imovini („Sl. glasnik RS“, br. 153/2020) digitalni token je vrsta digitalne imovine i označava bilo koje nematerijalno imovinsko pravo koje u digitalnoj formi predstavlja jedno ili više drugih imovinskih prava, što može uključivati i pravo korisnika digitalnog tokena da mu budu pružene određene usluge;

„Komisija za hartije od vrednosti je na 31. sednici X saziva od 10. novembra 2022. godine donela nove liste indikatora za primenu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Liste indikatora namenjene su određenim kategorijama obveznika Komisije za hartije od vrednosti koje treba da im pomognu prilikom prepoznavanja sumnjivih lica i transakcija. To su one transakcije i lica za koje postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma. Indikatori su doneti na osnovu člana 68. stav 1, važećeg Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

Komisija je donela sledeće indikatore za navedene kategorije obveznika:

- Lista indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija za brokersko-dilerska društva i ovlašćene banke (investiciona društva),

- Lista indikatora za prepoznavanje lica i transakcija za koje postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma za društva za upravljanje investicionim fondovima i depozitare investicionih fondova,

- Lista indikatora za prepoznavanje lica i transakcija za koje postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma za društva za reviziju i samostalne revizore.¹³

Shodno članu 69. Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma obveznici su dužni da izrade listu indikatora za prepoznavanje lica i transakcija za koje postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, prilikom čega moraju da unesu i indikatore koje su izradili organi iz člana 104. ovog zakona u skladu sa članom 68. ovog zakona. Shodno članu 53. stav 2. istog zakona stručno obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje odnosi se, između ostalog, i na upoznavanje sa listom indikatora za prepoznavanje stranaka i transakcija za koje postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Evropski sud pravde

„Evropski sud pravde je 22. oktobra 2015. god. dao odgovor na pitanje oporezivanja porezom na dodatu vrednost usluge zamene tradicionalne valute za kriptovalu i obrnuto od strane privrednog društva, u predmetu zavednom pod brojem C – 264/14.

Evropski sud pravde je doneo sledeću odluku:

Član 2. stav 1. tačku (c) Direktive o zajedničkom sistemu poreza na dodanu vrednost treba tumačiti na način da transakcije, poput onih iz glavnog postupka, koje se sastoje od zamene tradicionalnih valuta za jedinice virtualne valute „bitcoin“ i obratno, obavljene uz plaćanje iznosa koji odgovara marži u iznosu razlike između, s jedne strane, cene po kojoj dotični operator kupuje valutu i, s druge strane, cene po kojoj je prodaje svojim klijentima, predstavljaju isporuku usluga uz naknadu u smislu te odredbe.

Član 135. stav 1. tačku (e) Direktive treba tumačiti na način da isporuke usluga, poput onih iz glavnog postupka, koje se sastoje od zamene tradicionalnih valuta za jedinice virtualne valute „bitcoin“ i obratno, obavljene uz plaćanje iznosa koji odgovara marži u iznosu razlike između, s jedne strane,

13

„<https://www.sec.gov.rs/index.php/sr/%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8/%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8/795-%D1%83%D1%81%D0%B2%D0%BE%D1%98%D0%B5%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5-%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5-%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0>

cene po kojoj dotični operator kupuje valutu i, s druge strane, cene po kojoj je prodaje svojim klijentima, predstavljaju transakcije izuzete od poreza na dodanu vrednost u smislu te odredbe.

Član 135. stav 1. tačke (d) i (f) Direktive treba tumačiti na način da takve isporuke usluga ne ulaze u područje primene tih odredbi.¹⁴

Međunarodni dokumenti kojima je regulisana oblast zaštite od pranja novca i finansiranja terorizma

Srbija je ratifikovala sledeće konvencije

Konvencija Ujedinjenih nacija o protivzakonitom prometu opojnih droga i psihotropnih supstanci (u daljem tekstu: Bečka konvencija), doneta 1988. godine¹⁵ Pranje novca je krivično delo međunarodnog karaktera koje priznaje većina zakonodavstava i pravnih teoretičara u čitavom svetu. To je priliv prihoda stečenih krivičnim delom, prividno legalnih, u cilju budućeg slobodnog korišćenja date imovine i sticanja novih dohodaka. Krivična dela pranja novca predviđena su međunarodnim sporazumima, među kojima najveći značaj ima Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci i Konvencija Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma. Bečka konvencija je prvi, ali i najvažniji međunarodni ugovor posvećen pranju novca, jer se sve naredne konvencije zasnivaju na tom sporazumu. U članu 3 (1) države se pozivaju da inkriminišu tri oblika aktivnosti kada se vrše umišljajno. Primarna namera je bila da se kriminalizuje proces u kome neko prikriva postojanje, nedozvoljen izvor ili nezakonito korišćenje dohodaka, a zatim ih lažno prikaže kako bi prihodi izgledali legalno. Takođe, cilj se ogleda u tome da se spreči povratak nezakonitog profita u kriminalnu delatnost, koji se koristi za razvoj te aktivnosti. Pored objektivnih obeležja, Bečka konvencija kao bitan konstitutivni element zahteva postojanje znanja, svesti, namere ili cilja kao subjektivnih elemenata, pri tome nije odredila vrstu krivične sankcije koja se mora izreći učiniocu od strane nadležnog suda, već je to prepušteno nacionalnom zakonu.

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala sa dopunskim protokolima (u daljem tekstu: Palermo konvencija), doneta 2000. godine¹⁶ Ta konvencija posvećuje pažnju pranju novca pre svega u članovima 6, 7 i 10. Konvencija obavezuje države potpisnice, da u skladu s principima svog unutrašnjeg prava usvoje zakonodavne i druge mere, koje su potrebne, da se kao krivična dela opredele sledeća dela učinjena s predumišljajem- zamena ili prenos imovine odnosno imovinske koristi za koju počinilac zna da je bila stečena krivičnim delom, a želi prikriti nezakoniti izvor imovine, ili pomoć licu, koje je upleteno u činjenje prethodnog dela, kako bi se izbegle pravne posledice tog dela;- sakrivanje ili prikriivanje pravne prirode, izvora, mesta, raspolaganja, kretanja ili vlasništva imovine ili imovinskih prava, kada počinilac zna da je izvor imovine krivično delo;

- sticanje, posedovanje ili upotreba imovine, kada počinilac u vreme njenog primanja zna, da se radi o imovini ili koristi koja proističe iz krivičnog dela, i - učestvovanje, povezivanje ili tajni dogovor o činjenju ili pokušaju činjenja krivičnog dela pranja novca, kao i pomoć, navođenje, omogućavanje i savetovanje prilikom činjenja krivičnog dela.

¹⁴ <https://www.pravniportal.com/pravni-aspekt-kriptovaluta/>

¹⁵ („Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori”, broj 14/90);

¹⁶ („Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori”, broj 6/01);

Konvencija preporučuje državama potpisnicama da opredele kao prethodna krivična dela što širi krug krivičnih dela, a posebno sva teška krivična dela, kriminalno udruživanje, korupcijska krivična dela i ometanje pravosuđa

Konvencija Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom (u daljem tekstu: Strazburška konvencija), doneta 1990. godine ¹⁷

Krivičnopravna konvencija Saveta Evrope o korupciji iz 1999. godine¹⁸

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije,¹⁹ iz 2003. godine, koja u četrnaestom članu opredeljuje mere za sprečavanje pranja novca, jer pranje novca često prati korupciju

Konvencija Ujedinjenih nacija o sprečavanju finansiranja terorizma, doneta 2000. godine ²⁰

Konvencija Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma (u daljem tekstu: Varšavska konvencija),²¹

KONVENCIJE SAVETA EVROPE

Pored konvencija, najznačajniji dokument koji postavlja standarde u ovoj oblasti je 40 + 9 preporuka FATF. FATF je međunarodno telo osnovano u Parizu 1989. godine s ciljem razvoja i unapređenja politika za efikasnu borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kao i praćenja sprovođenja mera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u zemljama članicama. U sprovođenju tih aktivnosti FATF saraduje sa ostalim međunarodnim telima uključenim u sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, kao što je Manival.

FATF je 2012. godine revidirao i objavio:

Četrdeset preporuka za sprečavanje pranja novca koje se odnose na efikasno uspostavljanje sistema za borbu protiv pranja novca, a pokrivaju pravni sistem i sprovođenje zakona, finansijski sistem i njegovu regulativu, kao i međunarodnu saradnju. FATF, telo koje postavlja standarde u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, objavio je saopštenje o državama koje imaju strateške nedostatke i koje predstavljaju rizik po međunarodni finansijski sistem. Saopštenje je objavljeno da bi se ostale države upoznale sa utvrđenim stanjem u datim državama i preduzele određene mere.

Istovremeno je objavljen i dokument Unapređenje usklađenosti sa standardima za SPN/FT na globalnom nivou -stanje na dan 3.11.2017. godine i Saopštenje FATF o DNRK.

¹⁷ („Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori”, broj 7/02 i „Službeni list SCG - Međunarodni ugovori”, broj 18/05);

¹⁸ („Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori”, broj 2/02 i „Službeni list SCG - Međunarodni ugovori”, broj 18/05);

¹⁹ , doneta 2003. godine „Službeni list SCG - Međunarodni ugovori”, broj 12/05);

²⁰ („Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori”, broj 7/02);

²¹ doneta 2005. godine, potpisana je 16. maja 2005. godine. (Službeni Glas"Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori", br. 19/2009)

„Blockchain tehnologija, na kojoj se zasniva digitalna imovina, nosi rizike od pranja novca i finansiranja terorizma. Kao rezultat praćenja kretanja na kripto tržištu, FATF je u oktobru 2021. godine objavila ažurirano Uputstvo za pristup zasnovan na proceni rizika od pranja novca i finansiranja terorizma (engl. Updated Guidance for a Risk Based Approach) („Uputstvo“) a u vezi regulisanja i nadzora nad virtuelnom imovinom (engl. Virtual Assets – „VA“) i pružaocima usluga povezanih sa virtuelnom imovinom (engl. Virtual Assets Service Providers – „VASP“).

Izmene Uputstva su rezultat kontinuiranog rada i nadzora FATF nad VA i VASP sektorom i njegovim razvojem, a u cilju sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma („SPN/FT“). Države treba da procene i ublaže finansijske rizike povezane sa VA i VASP, a VASP da podvrgnu licenciranju ili registraciji, kao i nadzoru. Uputstvo treba da pomogne državama i VASP u borbi protiv organizovanog kriminala, korupcije i terorizma i da omogući efikasnu primenu FATF Standarda („Standardi“), onako kako se primenjuju i na finansijski sektor.

FATF ne nastoji da reguliše tehnologiju koja je povezana sa VA ili VASP, već aktivnosti fizičkih ili pravnih lica u vezi sa digitalnom imovinom.

Uputstvo pojašnjava definiciju VA i VASP-a, upućujući nacionalne regulatore da široko definišu VA i VASP (funkcionalan pristup). Tako, VA podrazumeva digitalan oblik, kojim se može digitalno trgovati ili preneti i koristiti se u svrhe plaćanja ili ulaganja, dok se pod VASP podrazumeva fizičko ili pravno lice koje u vidu poslovne delatnosti obavlja poslove u vezi sa digitalnom imovinom za ili u ime drugog fizičkog ili pravnog lica. Takođe, bitno je naglasiti da peer-to-peer transakcije („P2P“) nisu eksplicitno navedene kao predmet nadzora u skladu sa FATF Standardima. Ovo shodno činjenici da se standardi odnose na posrednike, a ne pojedince kao takve. Ukoliko uzmemo samu definiciju, ovakvo rešenje je jasno.²²

Postoje i Direktive saveta Evrope. Savet Evrope je prvi od svih međunarodnih organizacija ukazao na značaj preduzimanja mera protiv opasnosti koje proističu iz pranja novca a koje ugrožavaju demokratiju i vladavinu prava. 1980. godine Preporuke o merama protiv prenosa i čuvanja sredstava kriminalnog porekla, od strane Komiteta ministara Saveta Evrope, u okviru čega se nalazi i paket mera za razvoj sveobuhvatnog programa za borbu protiv pranja novca. 1990. godine Komitet ministara usvojio je Konvenciju Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i oduzimanju prihoda od kriminala (ETS 141) Strazburška konvencija . Cilj ove Konvencije je da olakša međunarodnu saradnju i međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim istragama i pronalaženju, zapleni i oduzimanju prihoda od kriminala. Namera je da Konvencija pomogne državama da postignu sličan stepen efikasnosti čak i ukoliko zakonska rešenja među državama nisu u potpunosti usklađena. Ovu Konvenciju ratifikovale su sve države članice, zbog čega Konvencija predstavlja naročito korisno sredstvo u međunarodnoj saradnji, a takođe i zbog više odredbi o međunarodnoj pravnoj pomoći. Konvencija je takođe otvorena i za države koje Savet Evrope je 2003. godine odlučio da osavremeni i proširi delokrug Strazburške konvencije kako bi se uzela u obzir činjenica da je moguće finansirati terorizam ne samo pranjem novca iz kriminalne aktivnosti , već i novcem koji potiče iz zakonite aktivnosti. Ovaj process je završen 2005. godine, kada je 3. maja usvojena Konvencija o pranju, traženju, zapleni i oduzimanju prihoda od kriminala i o finansiranju terorizma (CETS 198). Ova nova konvencija je prvi međunarodni ugovor koji obuhvata sprečavanje i kontrolu i pranja novca i finansiranja terorizma. Tekst konvencije

²² <https://geciclaw.com/sr/kripto-i-pranje-novca/>

afirmiše činjenicu da je brz pristup finansijskim informacijama ili informacijama o imovini kriminalnih organizacija, uključujući i grupe terorista, od ključnog značaja za uspješne preventivne i represivne mere, i u krajnjoj meri je najbolji način da se ove kriminalne organizacije zaustave. Konvencija sadrži i mehanizam koji obezbeđuje pravilnu implementaciju odredbi od strane država potpisnica, koji je počeo da funkcioniše 2009. godine (Konferencija država potpisnica Konvencije o pranju, traženju, zapleni i odizimanju prihoda od kriminala i o finansiranju terorizma (CETS 198).

DIREKTIVA (EU) 2015/849 EVROPSKOG PARLAMENTA I VEĆA od 20. Maj-a 2015.

O sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma

Jedan način trgovine kriptovalutama jeste preko oglasa - kada se dve osobe nađu, razmene novac i kriptovalute, bez plaćanja poreza.

Ipak, postoje i specijalizovane berze i menjačnice.

Zahvaljujući kriptomenjačnicama, kupac uplaćuje novac, a menjačnica mu na digitalni novčanik prebacuje novčani iznos.

Ove godine regulisani su i poreski zakoni vezani za kriptovalute - fizička lica dužna su da plate porez od 15 odsto na kapitalnu dobit prilikom prodaje kriptovaluta.

One nastaju u procesu „rudarenja“ - uz posebno podešene grafičke kartice i veliku količinu električne energije. Ovim se uglavnom bave osobe sa određenim znanjem programiranja.

Danas postoji više od 10.000 kriptovaluta, od kojih najveću vrednost ima bitcoin.

Evropska unija usvojila je 30. maja 2018. godine Petu direktivu za sprečavanje upotrebe finansijskih institucija u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma, uz obavezu zemalja članica da je do 10. januara 2020. uključe u domaće zakonodavstvo. Direktiva uzima u obzir revidirane preporuke FATF-a iz 2012. godine. Glavne izmene odnose se na dalje unapređenje primene pristupa na bazi procene rizika jačanjem nadzora. Pored toga, ova direktiva uvodi nove kategorije obveznika, pravila za utvrđivanje stvarnog vlasnika i veću transparentnost registara stvarnih vlasnika, prepoznaje elektronski dokument kao pouzdan i verodostojan izvor podataka i dr. Na nivou EU, jedini obavezujući pravni akt u kojem se daje definicija virtuelnih valuta je tzv. Peta direktiva o pranju novca koja virtuelnu valutu definiše kao digitalni oblik vrednosti, koji nije garantovan ili emitovan od strane centralne banke ili javne vlasti, niti je nužno vezan ili garantovan od strane centralne banke ili javne vlasti, niti nužno vezan za neku zvaničnu valutu, te ne poseduje pravni status valute ili novca, ali je od strane pravnih i fizičkih lica prihvaćen kao sredstvo razmene koje se može prenositi, čuvati ili njime elektronski trgovati.

Uredba (EU) 2021/784 Evropskog parlamenta i Saveta od 29. 4.2021. o borbi protiv širenja terorističkog sadržaja na internetu

Ključne reči:

Krivičnopravno suzbijanje organizovanog kriminaliteta, terorizma i korupcije, Pranje novca Peta direktiva Manival, FATF

Literatura:

- 1) V. Jakulin /2015/: Pranje novca u aktima Europske unije, Strani pravni život № 2, str. 20.
2. Z. Stojanović, D. Kolarić /2014/: Krivičnopravno suzbijanje organizovanog kriminaliteta, terorizma i korupcije, Beograd,, str. 126.
- 3) M. Jovanović, Pranje novca- ekonomija kriminaliteta, Organizovani kriminalitet i korupcija, Zbornik Srpskog udruženja za krivično pravo, Kopaonik, 1996.
- 4) Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma,
- 5) Krivični zakonik Republike Srbije.
- 7) Zakon o digitalnoj imovini
- 8) <https://nbs.rs/sr/ciljevi-i-funkcije/nadzor-nad-finansijskim-institucijama/digital-imo/>
- 9) sajt Komisije za hartije od vrednosti (www.sec.gov.rs)
- 10) <https://www.pravniportal.com/pravni-aspekt-kriptoaluta/>

Dostavljeno za Bilten Apelacionog suda u Novom Sadu